

Kraftsystem och marknader
Martin Olin, 08-677 26 35
martin.olin@energiforetagen.se

Klimat- och näringslivsdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till:
li.transport.remissvar@regeringskansliet.se

Energiföretagen Sveriges synpunkter på Ds 2026:11 Ökad tillgång till hållbara drivmedel inom luftfart och sjöfart

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 500 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetssyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen – till nytta för alla.

Övergripande ställningstagande

Energiföretagen Sverige ser positivt på initiativet att ta fram en handlingsplan med konkreta åtgärder för att främja tillgången till hållbara, fossilfria och koldioxidsnåla drivmedel för luftfart och sjöfart. Ett sådant helhetsgrepp är viktigt för att möta den snabbt växande efterfrågan som följer av EU:s klimat- och energipolitik.

Sverige har mycket goda förutsättningar att bidra till denna utveckling. Tillgången till fossilfri el, i kombination med punktutsläpp av biogen koldioxid från exempelvis fjärrvärme och skogsindustri, skapar särskilt gynnsamma villkor för produktion av elektrobränslen. Detta innebär att Sverige inte bara kan bidra till omställningen, utan också har möjlighet att stärka konkurrenskraften och försörjningstryggheten samt ta en ledande position i utvecklingen av framtidens hållbara drivmedel. För att realisera denna potential kan det behövas kompletterande styrmedel som stimulerar produktion av hållbara drivmedel. Detta är särskilt viktigt för de första produktionsanläggningarna som etableras, eftersom de möter högre investeringsrisker och spelar en avgörande roll för att demonstrera tekniken och bana väg för efterföljande investeringar.

Den biogena koldioxiden är i dag i stor utsträckning en restprodukt från fjärr- och kraftvärmeproduktion, men kan användas som en värdefull råvara för elektrobränsleproduktion. Detta kan bidra till ökad resurseffektivitet och samtidigt skapa nya intäktsströmmar för en fjärr- och kraftvärmesektor som i dag möter betydande ekonomiska utmaningar.

Utöver klimat- och konkurrenskraftsskäl finns även starka säkerhets- och beredskapspolitiska motiv för att utveckla hållbara drivmedel. Transportsektorn är i hög grad beroende av olja och oljeprodukter vars tillgång och pris påverkas av geopolitiska konflikter och störningar på världsmarknaden. En ökad produktion av

inhemska och europeiska hållbara drivmedel, inklusive elektrobränslen baserade på fossilfri el, stärker därför både försörjningstryggheten och samhällets motståndskraft vid kriser och störningar. Detta skulle också kunna bidra till det nya föreslagna energipolitiska målet om ökad försörjningstrygghet av energi och de nyligen beslutade målen om försörjningsberedskap.

Elektrifieringens roll

Promemorian lyfter helt riktigt att elektrifiering kan minska konkurrensen om biodrivmedel och att direkt elektrifiering bör prioriteras, där den är tekniskt och ekonomiskt möjlig, före användning av bio- och elektrobränslen. Samtidigt vill vi understryka att elektrifiering bör ges en ännu tydligare roll. Skälet är att direkt användning av el är betydligt mer energieffektivt än att först omvandla el till vätgas eller syntetiska bränslen, vilket innebär lägre systemkostnader och ett mer effektivt nyttjande av tillgängliga resurser.

Erfarenheter från elektrifieringen av vägtransportsektorn visar tydligt att tekniken med batterielektriska fordon är robust, kostnadseffektiv och skalbar. Utbyggnad av laddinfrastruktur och försäljning av elfordon har gått snabbt och visar att elektrifiering kan genomföras i stor skala när rätt förutsättningar finns.

Dessutom pågår en snabb teknikutveckling inom batteriområdet, med förbättrad energitäthet, lägre kostnader och ökad livslängd. Detta innebär att elektrifieringens potential successivt ökar även inom sektorer som i dag bedöms svårare att elektrifiera. På sikt finns därför skäl att anta att en något större andel av både sjöfarten och luftfarten kan elektrifieras än vad som i dag framstår som möjligt.

Mot denna bakgrund bör elektrifiering ses som ett förstahandsval där så är möjligt, medan bio- och elektrobränslen i första hand bör reserveras för de delar av transportsektorn där direkt elektrifiering är svår eller inte möjlig att genomföra på ett kostnadseffektivt sätt.

Samtidigt innebär en prioritering av direkt elektrifiering inte att behovet av hållbara elektrobränslen minskar. För de delar av luftfarten och sjöfarten där elektrifiering inte är tekniskt eller ekonomiskt möjlig kommer elektrobränslen att spela en central roll för omställningen. Det är därför viktigt att omgående skapa förutsättningar för tidiga investeringar i produktionskapacitet och att utforma långsiktiga styrmedel som möjliggör en storskalig uppbyggnad av produktionen.

Elsystemets betydelse

Vidare bedömer Energiföretagen att elens roll som möjliggörare för omställningen behöver ges större tyngd. Produktionen av syntetiska drivmedel är starkt beroende av tillgång till fossilfri el och tillräcklig nätkapacitet. Därför är det avgörande att satsningar på nya drivmedel samordnas med utbyggnaden av elsystemet, inklusive nätkapacitet, tillståndsprcesser och långsiktiga villkor för elproduktion.

Stabila EU-regelverk och samordning

Energiföretagen instämmer också i behovet av långsiktiga och stabila EU-regelverk. Osäkerhet kring framtida styrmedel och regelverk utgör i dag en central barriär för investeringar. För att möjliggöra kapitalintensiva satsningar krävs därför hög grad av förutsägbarhet. I detta sammanhang är det även viktigt att olika styrmedel samordnas.

Vi vill särskilt lyfta att styrmedel för att öka produktionen av bio-SAF utformas i samspel med styrmedel som påverkar uttaget av skogsrester (grot), så att inte råvarubasen styrs på ett sätt som riskerar att äventyra försörjningstryggheten inom uppvärmningssektorn. Detta understryker behovet av ett tydligt helhetsperspektiv och en nära samordning mellan berörda politikområden och departement.

Konkurrens om biomassa i hela energisystemet

Utredningen lyfter en ökad konkurrens om biodrivmedel mellan olika transportsektorer, men vi vill betona att konkurrensen om biomassa och biobränslen är bredare än så. Användningen av biobaserade bränslen inom uppvärmningssektorn, inklusive fjärr- och kraftvärme, utgör en central del av det svenska energisystemet och bidrar både till elproduktion, systemstabilitet och leveranssäker värme. En ensidig styrning som ökar användning av biomassa till flytande drivmedel riskerar därmed att få konsekvenser för dessa funktioner. En ökad konkurrens om biomassa innebär att de idag redan höga biobränslepriserna som en effekt av Rysslands anfallskrig mot Ukraina kan stiga ytterligare och minska fjärr- och kraftvärmens konkurrenskraft. Detta är också en utveckling som Energimyndighetens långsiktsscenarier pekar på. Det är därför viktigt att utformningen av styrmedel tar hänsyn till hela energisystemets behov och både stimulerar ökat nyttjande av outnyttjade restprodukter som grot och sly och samtidigt säkerställer en effektiv användning av begränsade biomassaresurser.

Elektrobränslen är en möjlighet för uppvärmningssektorn. Genom att skapa värde av biogen koldioxid kan fjärr- och kraftvärmesektorn bidra till nya fossilfria produkter samtidigt som resurseffektiviteten i de biobaserade värdekedjorna ökar.

Stöd och styrmedel

Energiföretagen ser att föreslagna åtgärder såsom investeringsstöd, produktionsstöd och riskdelningsmekanismer kan vara motiverade för att hantera de betydande investeringsrisker som präglar utvecklingen av hållbara drivmedel. Samtidigt är det viktigt att stödssystemen utformas teknikneutralt så att olika lösningar kan konkurrera på lika villkor och att de mest kostnadseffektiva alternativen kan utvecklas över tid. Dessutom bör stöden vara tillfälliga, med tydlig plan för utfasning.

Sverige bör verka för att stöd och incitament i så stor utsträckning som möjligt utformas gemensamt inom EU. Nationella styrmedel kan dock utgöra ett viktigt komplement för att minska investeringsrisker och säkerställa att Sverige kan

konkurrera om investeringar i ny produktionskapacitet på lika villkor med andra europeiska länder.

Sverige bör även gå med i EU-kommissionens initiativ Early Movers Alliance, som syftar till att säkra ett effektivt europeiskt auktionssystem och snabb uppskalning av elektrobränsle.

Försörjningstrygghet

När det gäller försörjningstrygghet delar Energiföretagen utredningens bedömning att ett omfattande importberoende innebär risker, bland annat kopplat till prisvolatilitet och geopolitisk osäkerhet. En ökad inhemsk och europeisk produktion kan bidra till att stärka robustheten i energisystemet, även om internationell handel fortsatt kommer att vara nödvändig för att möta efterfrågan.

Sammanfattande prioriteringar

Mot denna bakgrund vill Energiföretagen särskilt lyfta följande prioriteringar:

- stärkta förutsättningar för produktion av elektrobränslen, där Sverige har särskilda konkurrensfördelar genom tillgång till fossilfri el och biogen koldioxid
- direkt elektrifiering bör vara förstahandsvalet där det är tekniskt och ekonomiskt möjligt
- ett stärkt fokus på elsystemets roll
- en bättre samordning mellan styrmedel som påverkar biomassaresurser
- ett tydligare beaktande av konkurrensen om biomassa i hela energisystemet, inklusive uppvärmningssektorn
- teknikneutrala och kostnadseffektiva stöd
- långsiktigt stabila regelverk

Dessa aspekter är avgörande för att omställningen ska kunna genomföras på ett effektivt och hållbart sätt.

David Freed

Gruppchef kraftsystem- och marknader